

Jens Erland: Konstellasjon med kvadrat IV, 158 x 158 cm

Tale til Jens Erlands utstilling SIRKEL i Skur 2, Stavanger, 02.10.2010

Nina Malterud

lovedeathdust – i ett ord - er tittel på en serie arbeider av Jens Erland fra 2001 – og kortere kan vel hans tema knapt sies? *Kjærlighetdødaske* -
Min tale skal bli litt lengre.

Først en minimums biografi:

Jens Erland er født i 1945 og gikk ut fra Bergens kunsthåndverksskole, keramikk, i 1969. Slutten av 60-tallet var på mange områder en oppbruddsperiode, dette også ved kunsthåndverksskolen, med mange sterke viljer i omløp – og mange senere markante navn. Sett med dagens øyne: Det er kanskje et paradoks at det nye innen keramikk på den tiden viste seg blant annet ved å vende seg fra den norske brukskunsten til en annen sterk historisk tradisjon: Nemlig japansk keramikk, oversatt til europeisk gjennom virksomheten til engelskmannen Bernard Leach. Han og hans japanske venner hadde nærmest gurustatus for mange av oss i Norge utdannet innen keramikk på sent 60- og tidlig 70-tall.

Videre: Jens og Karen Erland etablerte seg på Bryne og har jobbet i alle år - men det er først de siste 15-20 årene at Jens virkelig har kommet på banen som en av de mest interessante innen norsk keramikk, med en egen stemme, med en ny og fornyende tilnærming. Vi kan knytte dette til 1990, da Jens reiser på studietur til Japan. Dette blir for ham et vendepunkt som innebærer en frigjøring fra alle forsøkene på å legge seg etter japanske forbilder.

Hans barndoms tilknytning til industriprosesser og industriobjekter, ikke bare som en privat erfaring, men som allmenn norgeshistorie, får nå en plass i arbeidet hans, mest kjent i seriene der gamle luftfiltere fra store maskiner er integrert i og transformert til nye objekter. Postindustriell poesi, kaller kunsthistoriker Jorunn Veiteberg dette. Det er skrevet mye – og godt - om Jens' arbeider i de senere år: Jeg kan nevne Jorunn Veiteberg, Trond Borgen her fra Stavanger, Gabi Dewald fra Tyskland. Det er interessant hvordan alle starter med industrihenvisingene, men straks trekkes mot det overskridende innholdet og begynner å skrive om liv og død, forgjengelighet, stillhet og kraft, lys og mørke i religiøs eller eksistensiell forstand. Arbeidene til Jens inneholder så åpenbart mye mer enn industrihistorie brukt i nye former.

Konkret er det i arbeidene en rekke spenningsforhold som aktiveres: fysisk mellom ulike materialer og ulike produksjonsformer, historisk mellom det som er funnet og det som er laget nå, formmessig mellom presisjon og tilfeldighet. Sirkel og kvadrat - lys og skygge - Svart og hvitt - men her er ikke absolutter i motsetningspar, her er store gråsoner, som yin-yang – det ene i det andre.

Jeg leser et avsnitt fra en artikkel av Gabi Dewald¹ i 2005, nydelig oversatt av Jo Ørjaseter: *Atter og atter dreier verka hans seg om lys og skugge, om overgangane, samspelet, mørkt og lyst som kompletterer kvarandre, dagslys og nattelys, slik som han tematiserar det med bruken av kvitt og svart. Underleg nok fell ordet "kontrast" ein aldri i tankane. Det er heller som om lys skin opp av mørkret, det mørke grå får djupn ved siden av det eterisk kvite, slik at ein ikkje oppfattar dei to fargeverdiane som motsette, men heller som ymsesidig forsterkande samklang av to fylidige tonar i musikk.*

For å følge opp denne innfallsvinkelen:

Kompositt har vært et begrep Jens har brukt som tittel for arbeidene sine i flere runder. Ordet har samme rot som å komponere: sammensetning av to eller flere materialer på en slik måte at kvalitetene ved hvert av dem utfyller hverandre.

De nyeste arbeidene i denne utstillingen er laget ved fabrikken Norsk Teknisk Porselen i Fredrikstad, en nær 100 år gammel bedrift som med sine produktgrupper må være rene godtebutikken for en som Jens å bevege seg inn i. Hør poesien i ordene – i lys av Jens sine arbeid: Støtteisolatorer - Linjeisolatorer - Glassisolatorer - Filterisolatorer - Flymarkører – Hulporselen. Norsk Teknisk Porselen kan produsere opptil 3000 tonn pr år. Porselen er det hviteste hvite og det hardeste harde – og fremdeles foretrukket til den type produkter som de lager. I det som trekkes frem for oss her i utstillingen ser vi ufullkommenheten som en viktig dimensjon: Mislykte i en industriproduksjonssammenheng - men kunsten har et annet rom.

---

¹ Gabi Dewald: Den transcenderte norm, *Jens Erland*, Nordenfjelske Kunstindustrimuseum 2005

Alt vi ser her er konkret - ingen sentimentalitet, ingen mystifisering. Og i en SIRKEL tilbake til 60-tallets interesser kan vi se på tittelen til de 6 hvite porselensobjektene: *Hyllest til Soetsu Yanagi*. Yanagi var en av de nære samarbeidspartnere til Bernard Leach. I verket *The Unknown Craftsman* skriver Yanagi om det kollektive estetiske uttrykket som temestrene på 1500-talet arbeidet med under slagordet *born, not made*.

Jens utdyper dette i en tekst om denne utstillingen:

--Eg er oppteken av forholdet mellom mennesket og maskinen, dette er objekt eg i stor entusiasme har funne og plukka ut, og så vidareforedla som eigne arbeid. Dei er "born, not made", men ikkje med hand, men med maskin.

Born, not made – tingene finnes og forløses, mer enn de finnes opp.

Norsk Teknisk Porselens slagord er: *stø som fjell*. Siden deres viser et bilde av en mann som står på en stor kampestein høyt oppe i luften. Steinen er låst mellom to klipper. Dette er nok ikke Jens – men kunne ha vært – i det han balanserer forholdet til himmel og jord.

Jens Erland er nå blitt det vi kaller en veteran, en nestor osv. i faget - noe som gjerne lyder litt satt. Men Jens er så ung som noen i sin nysgjerrighet, i sin utforsking, i sin begeistring. Han sier selv at den kunstorienteerte kunsthåndverker ikke arbeider med å produsere gjenstander, men med erkjennelse og frigjøring. Dette kan være store ord – men kunsten trenger sterke grunner for å gjøre sitt.

Vi er her i et gammelt havneskur som er transformert til kunstnerisk formål - på noen måter en parallell til de arbeider som vises her: Mulighet for ny mening gjennom omforming av materiell historie.

Utstillingen er åpnet.